

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Koivusalo, Laura; Aunola, Kaisa; Bertram, Raymond; Ryba, Tatiana V.

Title: Urheilija vai opiskelija? : urheilulukiolaisten identiteettiprofiilit

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Liikuntatieteellinen Seura ry, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Koivusalo, L., Aunola, K., Bertram, R., & Ryba, T. V. (2018). Urheilija vai opiskelija? : urheilulukiolaisten identiteettiprofiilit. *Liikunta ja tiede*, 55(2-3), 80-87.

https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidut_tutkimusartikkelit/2018/lt_2-3-18_tutkimusartikkelit_koivusalo_lowres.pdf

URHEILIJA VAI OPISKELIJA? URHEILULUKIOLAISTEN IDENTITEETTI-PROFIILIT

Laura Koivusalo, PsM, Turun yliopisto. **Kaisa Aunola**, PsT, Jyväskylän yliopisto/Psykologian laitos. PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto. P. 040-8053 481. Sähköposti: kaisa.aunola@jyu.fi (yhteyshenkilö).
Raymond Bertram, FT, Turun yliopisto. **Tatiana V. Ryba**, FT, Jyväskylän yliopisto.

Koivusalo L., Aunola K., Bertram R. & Ryba T.V. 2018.
Urheilija vai opiskelija? Urheilulukiolaisten identiteetti-
profiilit. Liikunta & Tiede, 55 (2-3), 80-87.

TIIVISTELMÄ

■ Tutkimuksessa lukioikäisten nuorten kykyä yhdistää opinnot ja urheilu tarkasteltiin identiteetin näkökulmasta. Erityisesti oltiin kiinnostuneita siitä, millaisia identiteetti-profiileja nuorilla urheilijoilla on havaittavissa lukion alussa sekä miten sukupuoli, urheilulaji sekä urheilu- ja opintomenestys selittävät näitä profiileja. Tutkimus on osa ”Finnish Longitudinal Dual Career Study” -tutkimushanketta, jossa seurataan urheilulukiossa opiskelevien nuorten psykososiaalista kehitystä ja akateemista suuntautumista lukiovuosien aikana urheiluun liittyvän urakehityksen rinnalla (Ryba ym. 2016). Syksyllä 2015 suoritettuun kyselytutkimukseen osallistui 391 urheilulukion ensimmäisellä luokalla olevaa nuorta ympäri Suomen. Nuorten opiskelijaidentiteetin voimakkuutta mitattiin *Student Identity Measurement scale (SIMS)*- ja urheilijaidentiteetin voimakkuutta *Athletic Identity Measurement scale (AIMS)* -kyselylomakkeilla.

Tutkimuksessa nuorilta löydettiin kolme erilaista identiteetti-profiilia: vahva urheilija- ja opiskelijaidentiteetti (34 prosenttia), selkiintymätön identiteetti (37 prosenttia) ja urheilijapainotteinen identiteetti (29 prosenttia). Urheilijapainotteinen ja selkiintymätön identiteetti olivat tyypillisempiä miehille kuin naisille, kun taas urheilijan ja opiskelijan roolin yhdistävä profiili ’vahva urheilija- ja opiskelijaidentiteetti’ oli tyypillisempää naisille kuin miehille. Sukupuolen lisäksi opintomenestys oli yhteydessä identiteetti-profiileihin: hyvä opintomenestys oli yhteydessä vahvaan urheilija- ja opiskelijaidentiteettiin, kun taas heikompi opintomenestys oli yhteydessä urheilijapainotteiseen identiteettiin.

Avainsanat: identiteetti, opiskelijaidentiteetti, urheilijaidentiteetti, kaksoisura, lukio, nuori

Koivusalo L., Aunola K., Bertram R. & Ryba T.V. 2018.
Athlete or student? The identity profiles of students in
sports high school. Liikunta & Tiede, 55 (2-3), 80-87.

ABSTRACT

■ In the study, the ability of Finnish high-school athletes to combine studies and sports was examined from the point of view of identity. We were particularly interested in the identity profiles that would emerge from combining measures of athletic identity and student identity, and to what extent gender, type of sports, and both athletic and academic achievements would be predictive of a certain profile. The research was conducted in the framework of a Finnish Longitudinal Dual Career Study (Ryba et al. 2016) in which psychosocial development and academic orientation alongside athletic progress of young athletes were followed up during their years in the Finnish sports high schools. In autumn 2015, an extensive questionnaire was administered and responded to by 391 sport high-school first graders. The student identity of the youngsters was measured by the *Student Identity Measurement scale (SIMS)* -questionnaire, the *athletic identity by the Athletic Identity Measurement scale (AIMS)* -questionnaire.

Cluster analyses revealed three different identity profiles: strong athletic and student identity (34%), diffuse identity (37%) and sports-oriented identity (29%). The results showed further that Sports-oriented and Diffuse identity were both more typical for males than females, whereas Strong athletic and student identity -profile was more typical for females than males. Finally, the lower the academic achievement the student reported, the more likely she/he demonstrated Sports-oriented identity in comparison to the Strong athletic and student identity.

Keywords: identity, athletic identity, student identity, dual career, high-school athletes, adolescence

JOHDANTO

Ajankohtaiseksi tutkimusteemaksi urheilupsykologiassa on 2000-luvulla noussut urheilijoiden kaksoisura (Ryba ym. 2016; Stambulova ym. 2015). Nuoren opiskelijaurheilijan onnistunut kaksoisura tarkoittaa urheilun ja opintojen yhdistämistä siten, että se auttaa yksilöä saavuttamaan sekä opintoihin että urheiluun liittyvät tavoitteet, ylläpitää terveyttä ja hyvinvointia sekä lisää elämäntyytyväisyyttä (Stambulova ym. 2015). Vaikka parhaimmillaan urheilu- ja akateeminen ura tukevat toinen toisiaan (Chen ym. 2010), opiskelijan ja urheilijan roolien yhteensovittaminen ja näihin rooleihin liittyvien odotusten täyttäminen voi olla nuorelle hyvin kuormittavaa (Brown ym. 2000; Cosh & Tully 2014). Tutkimustulokset ovat yhdenmukaisia sen suhteen, että nuoret urheilijat, jotka opiskelevat lukiossa tai korkeakoulussa, kokevat haastavaksi suoriutua samanaikaisesti kykyjensä mukaisesti urheilun ja opiskelun asettamista vaatimuksista (Christensen & Sorensen 2009; Lally & Kerr 2005; Stambulova ym. 2015). Kun nuori kohtaa vaikeuksia urheilija- ja opiskelijaroolien yhteensovittamisessa, usein urheilijan rooli ja siihen liittyvät tavoitteet asetetaan etusijalle (Cosh & Tully 2014). Molemmat roolit ovat kuitenkin merkityksellisiä nuoren kehitykselle ja hyvinvoinnille ja siksi niiden tasapuolinen tukeminen ja kehittäminen on tärkeää (Snyder & Spreitzer 1992). Siitä, kuinka moni nuori urheilija onnistuu näiden erilaisten roolien yhteensovittamisessa tai millaiset tekijät yhteensovittamisen onnistumiseen vaikuttavat, ei ole juurikaan tietoa.

Tässä tutkimuksessa lähestytään kaksoisuraa ja siihen liittyviä haasteita identiteetin näkökulmasta, sillä identiteetin muodostaminen on yksi tärkeimmistä nuoruusiän kehitystehtävistä (Erikson, 1968), jonka onnistumisella on merkittäviä vaikutuksia yksilön psyykkiseen hyvinvointiin aikuisuudessa (Fadjukoff 2007; Meeus ym. 1999). Vaikka opiskelijaurheilijoilla olevan voimakkaan urheilijaidentiteetin (esim. Chen ym. 2010; Stambulova ym. 2015) tiedetään kansainvälisten tutkimusten pohjalta vaikuttavan opiskelijan rooliin sitoutumiseen, tutkimusta aiheesta suomalaisilla nuorilla ei ole toistaiseksi tehty. Aiempien kansainvälisten tutkimusten pohjalta tiedetään, että yksipuolinen vahvan urheilijan roolin omaksuminen nuoruudessa ja erilaisten roolien kokeilematta jättäminen ovat yhteydessä myöhempiin sopeutumisvaikeuksiin urheilu-uran päättyessä ja työelämään siirryttäessä (Lavallee & Robinson 2007; Warriner & Lavallee 2008). Koska nuorista vain harva etenee urheilussa ammattilaisuralle asti (ts. saa urheilusta itselleen ammatin ja toimeentulon), voidaan urheilijan myöhemmän kehityksen näkökulmasta nähdä tärkeänä, että nuoren identiteetti ja erilaisten roolien kokeilu eivät jää liian yksipuoliseksi. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia profiloituja ryhmiä opiskelija- ja urheilijaidentiteetin perusteella on havaittavissa suomalaisilla 15–16-vuotiailla nuorilla lukion alussa sekä miten sukupuoli, urheilulaji (yksilö- vs. joukkuelaji) sekä urheilu- ja opintomenestys ovat yhteydessä nuorten urheilijoiden identiteettiprofiileihin.

Identiteetin kehittyminen nuoruudessa

Identiteetillä tarkoitetaan yksilön käsitystä itsestään ja hänen subjektiivista kokemustaan persoonallisuuden johdonmukaisuudesta ja jatkuvuudesta (Fadjukoff 2007). Identiteettiin kuuluu käsitys itsen erillisyydestä, yksilön persoonallisuudesta sekä sosiaalisista rooleista (Erikson 1968). Hyvin kehittynyt identiteetti kuvastaa tervettä persoonallisuutta ja synnyttää tunteen jatkuvuudesta ja elämän merkityksellisyydestä (Kroger 2007).

Marcian (1980) mukaan identiteetin muodostumisen perustana ovat erilaisten roolien kokeileminen ja niihin sitoutuminen. Identiteetin kehitys on yksilöllinen prosessi, joka on jaettu etsinnän ja sitoutumisen suhteen neljään eri vaiheeseen. Epäselvän tai jäsenymättömän (*diffusion*) identiteetin vaiheessa yksilöllä ei ole selkeää

identiteettiä eikä hän aktiivisesti etsi sitä. Identiteetin etsintävaiheessa (*moratorium*) yksilö etsii ja kokeilee aktiivisesti vaihtoehtoisia identiteettejä muodostaakseen koherentin käsityksen itsestään. Omaksuttu identiteetti (*foreclosure*) puolestaan syntyy, kun yksilö vaihtoehtoja kartoittamatta sisäistää vanhempien tai muiden ympäristönsä auktoriteettien arvot ja normit osaksi identiteettiään. Se on usein seurausta yksilön halusta sitoutua sellaisiin rooleihin, joista häntä on aiemmin palkittu. Identiteetin saavuttaminen (*achievement*) tarkoittaa vaihetta, jossa yksilö on etsinnän ja kokeilun kautta saavuttanut suhteellisen vakaan käsityksen omasta identiteetistään. Siihen kuuluu esimerkiksi ammatinvalintaan ja elämäntapaan liittyvät päätökset, joihin yksilö on päättänyt harkittuaan eri vaihtoehtoja. Identiteetin saavuttamisen vastakohtana on Eriksonin (1968) mukaan roolihämmennys (*role confusion*), joka tarkoittaa sitä, ettei yksilö kykene määrittelemään identiteetilleen keskeisiä rooleja ja sitoutumaan niihin.

Vaikka identiteetin kehitys jatkuu pitkälle aikuisuuteen (Kroger 2007; Fadjukoff 2007), erilaisten roolien kokeileminen ja vaihtoehtojen kartoittaminen korostuvat erityisesti nuoruudessa, jolloin ihminen etsii omia arvojaan ja tapojaan elää sekä alkaa tehdä tulevaisuuteen vaikuttavia valintoja esimerkiksi koulutuksen ja ammatinvalinnan suhteen (Erikson 1968). Sosiaalisella ympäristöllä ja tuella on tässä erityinen merkitys, sillä persoonallisuus kehittyy vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja nuori etsii aktiivisesti erilaisia malleja ympäristöstään. Ulkopuoliset toiveet, ihanteet ja vaatimukset vaikuttavat siihen, millaisia asioita nuori tavoittelee omassa elämässään. Kun nuori kokee tulevansa hyväksytyksi omana itsenään, hänen identiteettinsä vahvistuu. Myös onnistumisen kokemuksia ja tavoitteellista toimintaa tarjoavat harrastukset, jotka nuori kokee itselleen tärkeiksi (Fadjukoff 2007) ja joissa hänellä on mahdollisuus kartoittaa omia kiinnostuksen kohteitaan ja taitojaan (Sharp ym. 2007), merkitsevät ihmissuhteet sekä kokemukset ryhmään kuulumisesta tukevat identiteetin kehittymistä nuoruudessa (Kroger 2007).

Urheilija- ja opiskelijaidentiteetti

Tässä tutkimuksessa urheilijanuorten identiteettiä lähestytään urheilun ja opiskelun näkökulmasta. Urheilijaidentiteetillä tarkoitetaan sitä, kuinka paljon yksilö samastuu urheilijan rooliin, eli missä määrin nuori kokee olevansa nimenomaan urheilija (Brewer ym. 1993). Urheilijaidentiteetti nähdään yhtäältä kognitiivisena rakenteena, joka ohjaa ja organisoii minään liittyvää informaatiota ja toisaalta sosiaalisena roolina, jonka yksilö on sisäistänyt osaksi minäkäsitystään muilta saadun palautteen perusteella (esim. vanhempien, joukkueovereiden ja valmentajan antaman palautteen, joka vahvistaa kuvaa itsestä urheilijana; Brewer ym. 1993). Urheilijaidentiteetin voimakkuutta on käytetty mittarina kuvaamaan sitä, kuinka paljon yksilöt arvostavat urheiluun liittyviä kokemuksiaan tai antavat elämässään painoarvoa urheilulle sekä miten he odottavat menestyvänsä urheilussa (Lally & Kerr 2005; Miller & Kerr 2003). Voimakas urheilijaidentiteetti näkyy pitkäjänteisenä sitoutumisena harjoitteluun sekä urheiluun liittyviin tavoitteisiin (Brewer ym. 1993; Chen ym. 2010).

Siinä missä urheilijaidentiteetillä viitataan yksilön samastumiseen urheilijan rooliin (ts. yksilö pitää paitsi itse itseään urheilijana, hän myös näkee itsensä muiden silmissä ja odotusten valossa urheilijana), opiskelijaidentiteetillä tarkoitetaan opiskelijan rooliin samastumisen voimakkuutta (Stambulova ym. 2015). Opiskelijaidentiteetin voimakkuus kuvastaa sitä, kuinka sitoutunut yksilö on opiskeluun ja siihen liittyviin tavoitteisiin sekä kuinka merkityksellisiä opinnot ja niissä menestyminen hänelle on.

Täysipainoinen panostus urheiluun ja huippu-urheilijaksi pyrkiminen voivat johtaa siihen, että identiteetti rakentuu vain urheilun ympärille ja nuoruusiän identiteetin rakentumiseen kuuluva etsintä jää

vajavaiseksi (Warriner & Lavallee 2008). Aikaa vievän harjoittelun ja kilpailuihin osallistumisen takia urheilijoilla on usein vain vähän kokemusta muilta elämän osa-alueilta sekä rooleista urheilukontekstin ulkopuolelta ja heidän sosiaaliset suhteensa rajoittuvat usein urheiluympäristöön (Lavallee & Robinsson 2007; Miller & Kerr 2002). Voimakas urheilijaidentiteetti yhdistettynä muiden roolien laiminlyöntiin lisää tutkimusten mukaan identiteetin kapeutumisen riskiä ja yksipuolisen minäkuvan kehittymistä (Brewer ym. 1993; Murphy ym. 1996; Lavallee & Robinson 2007), jossa itsearvostus perustuu pääasiassa urheilumenestykseen (Warriner & Lavallee 2008). Ilman erilaisten roolien (esim. urheilun ulkopuolisten ura-, koulutus- tai elämäntapavaihtoehtojen; Brown ym., 2000) harkitsemista ja kokeilua yksilön minäkuvan kehitys saattaa kapeutua ja vaikeuttaa sopeutumista tilanteissa, joissa yksilö syystä tai toisesta joutuu luopumaan kyseisestä roolista (ks. esim., Warriner & Lavallee 2008).

Urheilijaidentiteetin yhdistäminen opiskelijaidentiteettiin on tutkimusten valossa haastavaa. Sturmin ym. (2011) tutkimuksessa opiskelija- ja urheilijaidentiteetin havaittiin olevan negatiivisesti yhteydessä toisiinsa eli mitä voimakkaampi urheilijaidentiteetti oli, sitä heikompi oli opiskelijaidentiteetti. Vaikka osassa tutkimuksia on havaittu yhtäaikaisen voimakkaan urheilijaidentiteetin ja vahvan sitoutumisen opiskelijan rooliin olevan mahdollista (Brown, ym. 2000; Larry & Kerr 2005; Snyder & Spreitzer 1992; Stambulova ym. 2015), menestys urheilussa tai opinnoissa näyttäisi kuitenkin tapahtuvan usein toisen osa-alueen kustannuksella (Miller & Kerr 2002; Stambulova 2015).

Yhtä mieltä ollaan siitä, että tasapaino urheilun ja muun elämän välillä suojaa yksilöä yksipuolisesti urheiluun perustuvalla identiteetillä (Lavallee & Robinsson 2007; Warriner & Lavallee 2008). Opiskelijan ja urheilijan roolien keskinäisen tasapainon eli vahvan sitoutumisen yhtäaikaisesti kumpaankin osa-alueeseen on havaittu olevan myönteisesti yhteydessä muun muassa elämäntyytyväisyyteen ja yliopisto-opintojen ja urheilun yhdistämiseen liittyviin haasteisiin sopeutumiseen (Killea-Jones 2005). Sen sijaan voimakas urheilijaidentiteetti ja vaikeudet opiskelun ja urheilun yhdistämisessä voivat johtaa koulunkäynnin laiminlyöntiin tai lopettamiseen varhaisessa vaiheessa (Cristensen & Sorensen 2009). Myös Lally ja Kerr (2005) totesivat voimakkaan samastuminen urheilijan rooliin näkyvän puutteellisuutta ammattiin ja opintoihin liittyvinä tavoitteina sekä vähäisenä panostuksena opiskelijan rooliin yliopisto-opintojen alussa.

Opiskelija- ja urheilijaidentiteetin keskinäisen tasapainon psykologisista hyödyistä huolimatta toistaiseksi tiedetään vain vähän siitä, missä määrin urheilijanuoret ovat sitoutuneet kaksoisuran molempiin rooleihin ja niihin liittyviin tavoitteisiin (Marx ym. 2008). Aiemmissä tutkimuksissa ei ole esimerkiksi selvitetty sitä, kuinka suuri osa kaksoisuraa suorittavista nuorista sitoutuu molempiin kaksoisuran rooleihin (sekä urheilijan että opiskelijan rooliin) ja mitkä erilaiset tekijät ovat yhteydessä siihen, missä määrin nuori sitoutuu molempiin tai vain toiseen näistä rooleista. Opiskelija- ja urheilijaidentiteetin välistä yhteyttä on lisäksi aiemmin tutkittu pääasiassa laadullisin menetelmin (poikkeuksena Stambulova ym. 2015) ja tutkimuksissa on usein keskitytty vain tietyn lajin urheilijoihin (esim. Lally & Kerr 2005; Christensen & Sorensen 2009). Lisäksi tutkimukset on toteutettu pääosin Yhdysvalloissa, joissa urheilukulttuuri ja puitteet kaksoisuralle ovat hyvin erilaiset kuin Suomessa.

Aiempien tutkimusten puutteena voidaan pitää myös sitä, että suurin osa tutkimuksista on keskittynyt yliopisto-opintojen ja urheilun yhdistämiseen, vaikka identiteetin ja urheilu-uraan liittyvän kehityksen näkökulmista aihetta tulisi tarkastella jo aiemmin nuoruudessa (Ryba ym. 2016; Erikson 1968). Toisen asteen merkitys on kaksoisuran kannalta etenkin Suomessa olennainen, sillä mahdollisuudet yhdistää opinnot ja urheilu ovat keskittyneet pääasiassa toiselle asteella erilaisten urheiluoppilaitosten muodossa. Myös suomalaisnuorten kilpaurheilu-ura on vahvasti keskittynyt tähän ikävaiheeseen. Esimerkiksi Pääkaupunkiseudun Urheiluakatemia jäsenistä vain 16

prosenttia opiskelee korkea-asteella ja peräti 84 prosenttia toisella asteella (Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia, 2017).

Tässä tutkimuksessa lähestymme opiskelija- ja urheilijaidentiteettiä henkilökeskeisestä näkökulmasta. Ensimmäisenä tavoitteena on kartoittaa, minkälaisia erilaisia identiteettiprofiileja nuorilla on urheilulukion ensimmäisellä luokalla ja kuinka tyypillisiä nämä profiilit nuorten keskuudessa ovat. Erityisesti olemme kiinnostuneita siitä, missä määrin nuoret urheilijat näkevät itsensä sekä urheilijoina että opiskelijoina ja missä määrin puolestaan heidän identiteettinsä on pikemminkin urheilija- tai opiskelijapainotteinen.

Sukupuolen, urheilulajin sekä urheilu- ja opintomenestyksen yhteys urheilija- ja opiskelijaidentiteettiin

Aiemmissä urheilijoilla tehdyissä tutkimuksissa on tarkasteltu identiteettiä yhteydessä olevina tekijöinä muiden muassa sukupuolta sekä urheilu- ja opintomenestystä. Tulokset sukupuolen osalta ovat olleet ristiriitaisia. Sturmin ym. (2011) tutkimuksessa yliopistossa opiskelevilla naisurheilijoilla opiskelijaidentiteetti oli voimakkaampi kuin miesurheilijoilla, kun taas miesten urheilijaidentiteetti oli jonkin verran voimakkaampi kuin naisten. Chenin ym. (2010) ja Murphyn ym. (1996) tutkimuksissa eroa yliopistossa opiskelevien urheilijanaisten ja miesten urheilijaidentiteetissä ei sen sijaan löytynyt. Opiskelijan ja urheilijan rooleihin yhtäaikaisen sitoutumisen on kuitenkin kansainvälisissä tutkimuksissa todettu onnistuvan tytöiltä paremmin kuin pojilta sekä lukioiässä että yliopisto-opintojen aikana (Marx ym. 2008; Snyder & Spreitzer 1992).

Myös urheilumenestyksen merkityksestä identiteetille on saatu ristiriitaisia näyttöä. Esimerkiksi Yukhymenko-Lescroartin (2014) tutkimuksessa yliopistoikäisillä edustusjoukkueiden urheilijoilla urheilijaidentiteetti oli voimakkaampi ja opiskelijaidentiteetti matalampi kuin alemmilla tasoilla kilpailevilla, kun taas Sturm ym. (2011) eivät havainneet urheilumenestyksen olevan yhteydessä urheilijaidentiteetin voimakkuuteen. Opintomenestyksen osalta aiemmat tulokset ovat olleet johdonmukaisempia. Opinnoissa menestymisen on havaittu olevan myönteisesti yhteydessä opiskelijan rooliin sitoutumiseen ja identiteetin selkeyteen sekä tytöillä että pojilla (Fadjukoff 2007; Pop ym. 2016). Sitoutumattomuus opiskelijan rooliin on puolestaan yhdistetty heikompaan akateemiseen menestykseen (Simons ym. 1999; Snyder & Spreitzer 1992).

Myös urheilulaji voi vaikuttaa nuorten urheilijoiden identiteetin kehitykseen (Cheng, Snyder & Magner, 2010). Aiemmassa liikuntatieteellisessä tutkimuksessa on usein käytetty urheilulajien jakoa yksilö- ja joukkuelajeihin. Joukkuelajien edustajien on ehdotettu olevan yksilölajien edustajia alttiimpia urheilutovereiden ja tiimikulttuurin vaikutuksille. Toveripaine joukkuelajeissa voi motivoida kehittymään nimenomaan urheilijana ja vaikuttaa näin vahvan urheilijaidentiteetin muodostumiseen, kun taas yksilölajien edustajille myös muiden roolien kuin urheilijan roolin kokeileminen ja omaksuminen voi olla toveripaineen puuttuessa luontaisempaa. (Cheng ym. 2010). Koska tutkimusta urheilulajin yhteydestä identiteetin kehitykseen on kuitenkin tehty vasta vähän, lisätutkimukselle tällä alueella on tarvetta.

Tämän tutkimuksen toisena tavoitteena on tarkastella, miten sukupuoli, urheilu- ja opintomenestys sekä urheilulaji (yksilö vs. joukkuelaji) ovat yhteydessä suomalaisten urheilijanuorten identiteettiprofiileihin. Tämän voidaan ajatella tarjoavan tietoa siitä, millaiset taustatekijät ovat yhteydessä siihen, kuinka hyvin nuoret ovat sisäistäneet opiskelijan ja urheilijan roolit osaksi identiteettiään lukion alussa.

Tutkimuskysymykset

- 1) Millaisia identiteettiprofiileja urheilijanuorilla voidaan havaita opiskelija- ja urheilijaidentiteettien voimakkuuksien suhteen lukion alussa ja kuinka tyypillisiä nämä erilaiset profiilit urheilijanuorille ovat?

2) Miten erilaiset taustatekijät (sukupuoli, urheilulaji sekä urheilu- ja opintomenestys) ovat yhteydessä opiskelija- ja urheilijaidentiteettien pohjalta muodostettuihin identiteettiprofileihin?

TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETLMÄT

Tutkimusasetelma ja tutkittavat

Tämä tutkimus on osa ”Finnish Longitudinal Dual Career Study” -pitkittäistutkimusta, jossa seurataan kilpaurheilua harrastavia nuoria lukion ajan (Ryba ym. 2016). Pitkittäistutkimuksen tavoitteena on kartoittaa urheilijoiden psykososiaalista kehitystä sekä valmiuksia yhdistää menestyksekkäästi opinnot ja urheilu-ura. Pitkittäistutkimus on aloitettu syksyllä 2015, jolloin kerättiin ensimmäisen mittauskerran aineisto urheilulukion aloittaneilla nuorilla. Suomen kolmestatoista urheilulukioista tutkimukseen valittiin kuusi valtakunnallisesti suurimpien urheiluakatemioiden ja valmennuskeskusten yhteydessä toimivaa oppilaitoista, joista kaksi sijaitsee Pohjois-, kaksi Keski- ja kaksi Etelä-Suomessa. Ennen aineistonkeruun aloitusta, nuorille järjestettiin tutkijoiden toimesta koulun tiloissa informaatiotilaisuus tutkimuksesta. Informaatio tutkimuksesta (mukaan lukien tutkimuksen tarkoitus, tausta, aikataulu, hyödyt ja haitat tutkittaville sekä tutkittavien oikeudet) jaettiin nuorille tilaisuudessa myös informaatiokirjeenä. Samassa yhteydessä nuoria pyydettiin täyttämään suostumuslomake, jossa kysyttiin kirjallisena tutkittavien suostumusta osallistua tutkimukseen. Ennen tutkittavien rekrytointia tutkimuksen tutkimussuunnitelma sekä tutkittavien suostumus- ja kyselylomakkeet hyväksyttiin Jyväskylän yliopiston eettisellä toimikunnalla.

Tässä osatutkimuksessa käytetään osaa ensimmäisen mittauskerran aineistosta. Aineiston keruu suoritettiin internetpohjaisella kyselytutkimuksella MrInterview-ohjelmistoa käyttäen. Lukion alussa kyselyyn vastasi 391 nuorta, josta 51 prosenttia oli tyttöjä ja 49 prosenttia poikia. Kaikki tavoitellut nuoret osallistuivat tutkimukseen (osallistumisprosentti 100 prosenttia). Tutkittavat olivat ensimmäistä vuotta urheilulukiossa opiskelevia nuoria, iältään 15–16-vuotiaita (Ka = 16,00; Kh = 0,17). Tutkittavista puolet (50 prosenttia) olivat yksilö- ja puolet joukkuelajien edustajia, yhteensä 50:stä eri urheilulajista. Tutkittavat raportoivat kilpailleensa vähintään aluetasolla keskimäärin 7,08 vuotta (Kh = 1,48). Aineiston analyysiin otettiin mukaan 384 tutkittavaa. Kaksi tutkittavaa jätettiin pois analyysistä puutteellisten vastausten vuoksi. Viisi tutkittavaa jätettiin analyysien ulkopuolelle poikkeavina havaintoina (standardoidut identiteettiarvot olivat yli 2,5 keskihajonnan päässä keskiarvosta).

Mittarit

Urheilijaidentiteetin voimakkuutta arvioitiin AIMS (*Athletic Identity Measurement Scale [Urheilijaidentiteetin arviointimenetelmä]*)-kyselyllä (Brewer ym. 1993). AIMS on eniten käytetty mittari urheilijaidentiteetin tutkimuksessa (Ronkainen ym. 2015; Stambulova ym. 2015). Mittari sisältää kymmenen väittämää (esim. *Pidän itseäni urheilijana; Urheilu on elämäni osa-alueista tärkein; Koen itseni huonoksi, jos suoriudun huonosti urheilussa*), joita arvioidaan 7-portaisella likert-asteikolla (1 = ”ei pidä lainkaan paikkansa” ja 7 = ”pitää täysin paikkansa”). Osioista muodostettiin keskiarvosummamuuttuja (Ka = 5,20, Kh = 0,71; CI 95 % = 5,13–5,27; vaihteluväli 3,30–7,00) kuvastamaan urheilijaidentiteetin voimakkuutta. Sen Cronbachin alfa -kerroin oli 0,73. AIMS on havaittu luotettavaksi ja validiksi urheilijaidentiteetin voimakkuuden mittariksi useissa eri tutkimuksissa ja kulttuureissa (ks. katsaus, Koivusalo, 2017).

Opiskelijaidentiteetin mittarina käytettiin SIMS (*Student Identity Measurement Scale [Opiskelijaidentiteetin arviointimenetelmä]*)-kyselyä, joka on opiskeluympäristöön muokattu versio AIMS -kyselystä (Stambulova ym. 2015). Väittämät ovat samat kuin urheiluidentiteetti mittarissa, mutta opiskelukontekstiin sovitettuja (esim. *Pidän itseäni opiskelijana; Opiskelu on elämäni osa-alueista tärkein; Koen itseni huonoksi, jos suoriudun huonosti opinnoissa*). Opiskelijaidentiteetin voimakkuutta kuvaavan keskiarvosummamuuttujan (Ka = 3,96; Kh = 0,96; CI 95 % = 3,87–4,06; vaihteluväli 1,70–6,30) Cronbachin alfa -kerroin oli 0,84.

Taustatekijät. Identiteettiprofileja selittävinä taustamuuttujina käytettiin sukupuolta, urheilulajia sekä urheilu- ja opintomenestystä. Urheilulajit jaoteltiin tässä tutkimuksessa yksilö- (n = 194) ja joukkuelajeihin (n = 190). Suosituimmat yksilölajit olivat uinti (20 prosenttia), yleisurheilu (14 prosenttia) ja maastohiihto (14 prosenttia). Joukkuelajeista eniten harrastettiin jalkapalloa (26 prosenttia), jääkiekkoa (14 prosenttia) ja salibandya (14 prosenttia).

Urheilumenestystä kartoitettiin kysymällä, mihin kilpailuihin tutkittavat ovat osallistuneet viimeisen vuoden aikana (15 vaihtoehtoa; esim. *Kansalliset kilpailut; Aikuisten Suomen mestaruuskilpailut; Nuorten Euroopan mestaruuskilpailut, Nuorten maailmanmestaruuskilpailut*). Urheilumenestystä kuvaamaan tehtiin muuttuja, jossa urheilijan menestys määriteltiin sen mukaan, mikä oli korkea tasoisin kilpailu, johon yksilö oli osallistunut viimeisen vuoden aikana sijoituksesta riippumatta (teoreettinen vaihteluväli 0–15). Suurin osa nuorista oli kilpailullut korkeintaan aikuisten Suomen mestaruus kilpailuissa tai alimman tason kansainvälisissä kilpailuissa (Ka = 4,62; Kh = 0,14, vaihteluväli 0–13). Koska urheilumenestyksen mittana käytetty asteikko korkeatasoisimmasta kilpailusta, johon nuori on osallistunut, ei ole täysin yksiselitteinen (esim. eri urheilulajeissa eri kilpailutasot voivat kertoa erilaisesta urheilumenestyksestä), alkuperäisen muuttujan lisäksi artikkelissa raportoitujen analyysien tulokset urheilumenestyksen osalta varmennettiin myös kahdella uudelleen luokitellulla kaksiluokkaisella muuttujalla: 1) Suomen mestaruus/aikuiset tai kansainväliset kilpailut vs. edelliseen nähden alemman tason kilpailut, 2) nuorten maailmanmestaruuskisoista nuorten olympialaisiin vs. edelliseen nähden alemman tason kilpailut.

Opintomenestystä arvioitiin kysymällä tutkittavien viimeisimmän todistuksen (yläasteen päättötodistus) kaikkien aineiden keskiarvoa. Aiemmissa suomalaisissa tutkimuksissa on havaittu, että nuorten raportoima keskiarvo korreloi varsin korkeasti rekisteritietojen kautta saatuun todistuksen keskiarvoon (r = 0,96; Holopainen & Savolainen, 2005). Tutkittavien kaikkien aineiden keskiarvojen keskiarvo lukion alussa oli 8,85 (Kh = 0,62; vaihteluväli 7,25–10,00).

Tilastolliset menetelmät

Aineisto analysoitiin IBM SPSS Statistics 23 -ohjelmistolla. Identiteettiprofilien muodostamiseksi opiskelija- ja urheilijaidentiteettiä lähestyttiin henkilökeskeisellä lähestymistavalla ja menetelmänä käytettiin klusterianalyysiä. Analyysi suoritettiin vaiheittain seuraavasti: identiteettimuuttajat standardoitiin, jonka jälkeen suoritettiin Wardin menetelmää käyttäen hierarkkinen klusterianalyysi, jossa klustereiden määrää ei rajoitettu etukäteen. Hierarkkinen klusterianalyysin tuloksena saatiin dendrogrammi, jota tarkastelemalla voitiin päätellä luonnollisesti syntyvien klustereiden lukumäärä. K-keskiarvoklusteroinnin avulla tutkittiin eri klustereihin sijoittuvien tutkittavien lukumäärää sekä eroavatko klusterit toisistaan malliin otetuilla muuttujilla. Identiteettiryhmien muodostamisen jälkeen ryhmäkohtaisia eroja opiskelija- ja urheilijaidentiteetin suhteen tutkittiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Tämän jälkeen sukupuolen, urheilulajin sekä urheilu- ja opintomenestyksen yhteyttä identiteettiryhmiin kuulumiseen tutkittiin multinomiaalisella logistisella regressiolla.

TAULUKKO 1. Ryhmäkohtaiset keskiarvot, keskihajonnat, 95 prosentin luottamusvälit sekä ryhmien väliset erot identiteettimuuttujissa.

	Identiteettiryhmä			F	η^2
	Vahva urheilija- ja opiskelija (n = 129)	Selkiintymätön (n = 142)	Urheilija painotteinen (n = 113)		
OpiskelijalD					
Ka	4,88	3,86	3,04	258,68***	0,58
Kh	0,59	0,71	0,96		
CI 95 %	4,78–4,98	3,74–3,98	2,94–3,15		
UrheilijalD					
Ka	5,56	4,49	5,69	276,75***	0,59
Kh	0,51	0,38	0,48		
CI 95 %	5,47–5,64	4,43–4,55	5,60–5,78		

OpiskelijalD = opiskelijaidentiteetti, urheilijalD = urheilijaidentiteetti.

***p < 0,001

TULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia profiililtaan erilaisia ryhmiä opiskelija- ja urheilijaidentiteettien perusteella aineistosta on löydettävissä. Hierarkkisen klusterianalyysin tuloksena saadun dendrogrammin perusteella päädyttiin kolmen klusterin malliin, joka osoittautui myös tulkinnallisesti mielekkäimmäksi. K-keskiarvo klusterianalyysillä saadut identiteettiryhmät nimettiin seuraavasti: (1) *Vahva urheilija- ja opiskelijaidentiteetti* (n = 129), jossa sekä opiskelija- että urheilijaidentiteetti olivat voimakkaita; (2) *Selkiintymätön identiteetti* (n = 142), jossa urheilijaidentiteetti oli muihin ryhmiin verrattuna matala ja opiskelijaidentiteetti kohtalainen tai matala; ja (3) *Urheilijapainotteinen identiteetti* (n = 113), jota kuvasi voimakas urheilijaidentiteetti mutta matala opiskelijaidentiteetti.

Ryhmien väliset erot identiteettimuuttujissa on esitetty taulukossa 1. Tulokset osoittivat, että ryhmässä ”Vahva urheilija- ja opiskelijaidentiteetti” opiskelijaidentiteetti oli voimakkaampi kuin kahdessa muussa ryhmässä (p < 0,001). Lisäksi selkiintymättömän identiteetin

ryhmässä opiskelijaidentiteetti oli voimakkaampi kuin urheilijapainotteisessa identiteettiryhmässä (p < 0,001). Vahva urheilija- ja opiskelijaidentiteetti -ryhmässä ja urheilijapainotteisessa identiteettiryhmässä urheilijaidentiteetti oli voimakkaampi kuin selkiintymättömän identiteetin ryhmässä (p < 0,001). Vahva urheilija- ja opiskelijaidentiteetti -ryhmä ja urheilijapainotteinen identiteettiryhmä eivät eronneet toisistaan urheilijaidentiteetin suhteen (p > 0,05).

Seuraavaksi multinomiaalisen logistisen regression avulla selitettiin identiteetti ryhmään kuulumista taustatekijöillä eli sukupuolella, urheilulajilla sekä urheilu- ja opintomenestyksellä. Analyysissä verrattiin selkiintymättömää ja urheilijapainotteista identiteettiryhmää vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmään. Urheilumenestyksen osalta käytettiin identiteettiprofileja selittävänä muuttujana alkuperäistä uudelleen koodaamatonta urheilumenestysmuuttujaa. Analyysit tehtiin kuitenkin myös urheilumenestyksen uudelleen luokiteltuja muuttujia käyttäen. Koska tulokset muuttujasta riippumatta säilyivät samana, raportoidaan tulokset vain alkuperäisen muuttujan osalta.

TAULUKKO 2. Multinomiaalisen regressioanalyysin tulokset, jossa identiteettiryhmään kuulumista selitettiin sukupuolella, urheilulajilla sekä urheilu- ja opintomenestyksellä.

Muuttuja	Identiteettiryhmä							
	Selkiintymätön vs. Vahva urheilija- ja opiskelija				Urheilijapainotteinen vs. Vahva urheilija- ja opiskelija			
	B	Wald	OR	CI 95 %	B	Wald	OR	CI 95 %
Sukupuoli								
Mies	Ref.							
Nainen	-0,71	7,42**	0,49	0,30–0,82	-0,92	10,81**	0,40	0,23–0,69
Urheilulaji								
Tiimilaji	Ref.							
Yksilölaji	0,28	1,20	1,32	0,80–2,18	0,02	0,01	1,02	0,60–1,75
Urheilumenestys	-0,05	1,02	0,82	0,87–1,05	-0,03	0,34	0,97	0,88–1,07
Opintomenestys	-0,20	0,80	0,82	0,54–1,24	-0,57	6,40*	0,57	0,37–0,88

B = regressiokerroin, Wald = Waldin testisuure, OR = riskisuhde, CI 95 % = 95 prosentin luottamusväli, ref. = referenssikategoria.

**p < 0,01, *p < 0,05

Tulokset osoittivat identiteettiryhmien eroavan toisistaan tilastollisesti merkitsevästi taustamuuttujien suhteen ($\chi^2(8) = 27,27$; $p < 0,001$; Pearsonin $\chi^2(582) = 599,59$; $p = 0,30$; Nagelkerke pseudor $R^2 = 0,08$). Kaiken kaikkiaan malli luokitteli oikein 38,9 prosenttia havainnoista. Parhaiten malli luokitteli vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmään kuuluvat (57 prosenttia) ja huonoitien urheilijapainotteiseen ryhmään kuuluvat (23 prosenttia). Selkiintymättömän identiteetin ryhmästä malli luokitteli oikein 35 prosenttia havainnoista. Taustatekijöistä identiteettiryhmiin kuulumista selittivät sukupuoli ($\chi^2(2) = 12,59$; $p < 0,01$) ja opintomenestys ($\chi^2(2) = 6,76$; $p < 0,05$). Tulokset on esitetty Taulukossa 2.

Tulokset (taulukko 2) osoittivat, että tytöt olivat poikiin nähden yliedustettuja vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmässä, kun taas pojille oli tyypillisempää urheilijapainotteiseen ja selkiintymättömän identiteetin ryhmiin kuulumisen vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmän sijaan ($p < 0,01$). Opintomenestyksen osalta tulokset osoittivat, että mitä heikompi opintomenestys nuorella oli, sitä todennäköisemmin hän kuului urheilijapainotteiseen identiteettiryhmään kuin vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmään ($p < 0,05$). Selkiintymättömän identiteettiryhmän ja vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmän välillä ei havaittu tilastollisesti merkitsevää eroa opintomenestyksessä. Urheilumenestyksellä ja urheilulajilla ei kummallakaan ollut yhteyttä identiteettiryhmiin kuulumiseen ($p > 0,05$).

POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa tutkittiin 15–16-vuotiaiden nuorten opiskelija- ja urheilijaidentiteettiä lukion alussa. Tutkimuksessa löydettiin kolme identiteettiprofiililtaan erilaista ryhmää: vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmä (34 prosenttia), selkiintymättömän identiteetin ryhmä (37 prosenttia) ja urheilijapainotteinen (29 prosenttia) identiteettiryhmä. Urheilupainotteiseen ryhmään kuulumista vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetti-ryhmän sijaan ennusti miessukupuoli sekä heikompi opintomenestys. Selkiintymättömän identiteetin ryhmään kuulumista puolestaan ennusti tutkituista muuttujista ainoastaan miessukupuoli.

Tutkimuksen perusteella kolmasosa nuorista näki itsensä sekä urheilijana että opiskelijana, kun mittarina käytettiin opiskelija- ja urheilijaidentiteetin voimakkuutta. Marcian (1980) mallin mukaan identiteetin muodostumisen perustana ovat erilaisten roolien kokeileminen ja niihin sitoutuminen. Tulos voikin kertoa siitä, että jo lukion alussa kolmasosa nuorista on saavuttanut suhteellisen vakaan käsityksen itsestään, mikä näkyy vahvana ja tavoitteellisena sitoutumisena kaksoisuran molempiin puoliin – urheiluun ja opiskeluun.

Yhtäaikaisen voimakkaan urheilijaidentiteetin sekä vahvan sitoutumisen opiskelijanrooliin on myös aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan mahdollista (Brown ym. 2000; Larry & Kerr 2005; Snyder & Spreitzer 1992; Stambulova ym. 2015). Toisaalta vajaa kolmannes nuorista urheilijoista kuului ryhmään, jossa urheilijaidentiteetti ja urheiluun liittyvät tavoitteet olivat korkeita ja opiskelijaidentiteetti verrattain heikko. Tulokset antavat viitteitä siitä, että tämä ryhmä nuoria kokee urheilun merkityksellisemmäksi kuin opiskelun, ja erot opiskelija- ja urheilijaidentiteettien voimakkuuksissa ovat olemassa jo lukioon siirryttäessä. Tulos on linjassa Sturmin ym. (2011) tutkimustuloksen kanssa, jonka mukaan opiskelija- ja urheilijaidentiteetti ovat negatiivisesti yhteydessä toisiinsa.

Aiemmissa tutkimuksissa voimakas urheilijaidentiteetti ja epätapaino opiskelun ja urheilun välillä on yhdistetty muiden muassa masentuneisuuteen ja heikompaan itsetuntoon (Killeya-Jones 2005) sekä sopeutumisvaikeuksiin urheilu-uran päättyessä ja työelämään siirryttäessä (Lavallee & Robinson 2007; Warriner & Lavallee 2008). Urheilijapainotteisen ryhmän olemassaolo antaa viitteitä siitä, että

osa nuorista omaksuu vahvan ja eksklusiivisen urheilijaidentiteetin jo varhaisessa vaiheessa, joka voi kansainvälisten tutkimusten valossa toimia riskinä myöhemmille hyvinvointiongelmille urheilu-uran päätyttyä. Marcian (1980) mallin peilaten tälle ryhmälle ominainen identiteettiprofiili voi heijastaa omaksuttua identiteettiä, jossa nuori sitoutuu sellaiseen rooliin, josta häntä on aiemmin palkittu. Toisaalta kyseessä saattaa olla myös saavutettu identiteetti: nuori on tehnyt selkeän tietoisien valinnan urheilun ja opiskelun välillä. On myös mahdollista, että osa tämän ryhmän nuorista jättää tietoisesti opiskeluun panostamisen myöhempään ajankohtaan. Missä määrin vahva urheilijaidentiteetti suomalaisilla urheilijanuorilla toimii riskinä myöhemmille sopeutumisvaikeuksille urheilu-uran päätyttyä vaatiikin pidempää seuranta ennen pitkälle menevien johtopäätösten tekemistä.

Kolmannen ryhmän, selkiintymättömän identiteetin ryhmän, jossa opiskelijaidentiteetti oli kohtalainen ja urheilijaidentiteetti muihin ryhmiin verrattuna matala, voidaan puolestaan ajatella kertovan siitä, ettei opiskelu tai urheilu kumpikaan määrittele erityisen voimakkaasti näiden nuorten identiteettiä lukion alussa. On mahdollista, että Marcian (1980) mallin mukaisesti tämä ryhmä on identiteetin kehityksessään vasta vaiheessa, jossa identiteetti ei vielä ole muodostunut selkeäksi eikä sitä välttämättä vielä aktiivisesti myöskään etsitä. Toisaalta on mahdollista, että tähän ryhmään kuuluvien identiteetti määrittänyt voimakkaammin jonkin muun elämänalueen tai harrastuksen kautta kuin mitä tässä tutkimuksessa kartoitettiin.

Sukupuolen vaikutusta tarkasteltaessa todettiin tyttöjä olevan poikia enemmän urheilun ja opiskelun yhdistävässä vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmässä, kun taas pojat olivat yliedustettuina urheilijapainotteisen ja selkiintymättömän identiteetin ryhmissä. Urheilijan ja opiskelijan rooleihin yhtäaikaisen sitoutumisen on myös aiemmissa tutkimuksissa todettu onnistuvan tytöiltä poikia paremmin (Marx ym. 2008; Snyder & Spreitzer 1992). Identiteetin kehitykseen liittyvä aiempi tutkimus tarjoaa mahdollisia selityksiä näille eroille. Esimerkiksi tyttöjen identiteetin on havaittu kehittyvän varhaisnuoruudessa nopeammin kuin poikien (Fadjukoff 2007; Klimstra ym. 2010). Tyttöjen identiteetin muodostuminen on myös monitahoisempaa kuin poikien, mikä näkyy siinä, että tytöillä on enemmän tavoitteita ja pyrkimyksiä samanaikaisesti useilla eri elämän osa-alueilla (Meeus 1999; Sharp ym. 2007). Toisaalta tulos sukupuolierosta voi heijastaa myös arvostuksia ja kertoa siitä, että tytöt arvostavat koulutusta enemmän kuin pojat ja siksi he poikia voimakkaammin myös sitoutuvat opiskelijan rooliin.

Aiemmissa tutkimuksissa identiteetin selkeyden ja opiskelijan rooliin sitoutumisen nuoruusiässä on havaittu olevan yhteydessä hyvään koulumenestykseen (Meeus 2011). Tämän tutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, että opintomenestys on yhteydessä myös kaksoisuraa suorittavien urheilijoiden identiteettiin: opintomenestys oli heikompaan urheilijapainotteisessa kuin vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmässä. Tulos on linjassa Christensenin ja Sorensonin (2009) tutkimuksen kanssa, jossa koetut haasteet urheilun ja opiskelun yhdistämisessä näkyivät heikompana koulumenestyksenä. Tulosta tulkittaessa on kuitenkin syytä ottaa huomioon, että nyt raportoidussa tutkimuksessa opintomenestys oli kaikilla tutkittavilla lähtöjään varsin korkealla tasolla ja vaihtelu opintomenestyksessä oli vähäistä. On mahdollista, että ne, joilla menestys oli erityisen korkeaa, olivat jo alun alkajaan sitoutuneet opiskelijan rooliin ja suunnitelleet tähtäävänsä yliopistoon ja tämän vuoksi heillä oli jo urheilulukioon tullessaan olemassa oleva voimakas opiskelijaidentiteetti urheilijaidentiteetin rinnalla. Koska pääsy urheilulukioon vaatii hyvää opintomenestystä, näissä lukioissa opiskelevat nuoret urheilijat tekevät lukio-opintojaan ympäristössä, jossa aiempi hyvä opintomenestys ei enää näyttäydäkään opiskelutovereihin verrattuna yhtä hyvänä kuin aiemmin peruskoulussa. Yksi selitys tulokselle voikin olla, että tovereihin verrattuna heikompi opintomenestys yhdistettynä vah-

vaan urheilijaidentiteettiin omalta osaltaan johtaa siihen, että nuori suuntaa identiteettiään entistä vahvemmin urheilijapainotteiseksi yhtäaikaisen opiskelijan rooliin sitoutumisen sijaan.

Nyt toteutetussa tutkimuksessa urheilulaji ja urheilumenestys eivät olleet yhteydessä nuorten identiteetti-profiileihin. Tulokseen omalta osaltaan vaikuttanee urheilulajin ja urheilumenestyksen mittaamiseen käytetyt arviointitavat. Koska esimerkiksi lajikohtaiset kriteerit menestymiselle vaihtelevat, on tulevassa tutkimuksessa tärkeää ottaa paremmin huomioon urheilulajien mahdolliset erot tältä osin. Isomalla otoskoollla olisi myös mahdollista tutkia yksittäisten urheilulajien välisiä eroja identiteetti-profiileissa, mikä tässä tutkimuksessa ei ollut mahdollista.

Tulosten yleistettävyyttä ajatellen on hyvä huomioida myös seuraavat asiat. Ensinnäkin koska tutkimuksessa käytettiin poikittaistutkimusasetelmaa, ei voida vetää johtopäätöksiä opintomenestyksen ja identiteetti-profiilien välisestä syy-seuraussuhteesta. On esimerkiksi mahdollista, että identiteetti-profiilit vaikuttavat nuorten urheilijoiden koulumenestykseen enemmän kuin päinvastoin. On myös mahdollista, että identiteetti-profiilit muuttuvat lukion edetessä, sillä nuorten identiteetin kehittyminen on vielä kesken. Jatkon kannalta on tärkeää seurata, miten löydetty profiilit muuttuvat ajan myötä, kuinka pysyviä ne ovat ja missä määrin taustatekijöiden merkitys on erilainen kehitysvaiheesta riippuen. Toiseksi tutkimuksessa regressiomalli luokitteli parhaiten vahvan urheilija- ja opiskelijaidentiteetin ryhmään kuuluvat. Jatkossa tulisi löytää myös niitä tekijöitä, jotka luokittelevat paremmin myös urheilijapainotteiseen ja selkiintymättömään ryhmään kuuluvat. Tällaisia tekijöitä voivat olla esimerkiksi erilaisiin sosiaalisiin ympäristöihin liittyvät tekijät (esim. kaverien, valmentajien ja vanhempien merkitys) sekä laajemmin urheilukontekstiin liittyvät tekijät. Kolmanneksi on syytä ottaa huomioon, että tutkimuksessa mukana olleet nuoret ovat tietyllä tapaa valikoitunut otos nuorista urheilijoista, sillä he ovat valinneet opintopolukseen lukion ja erityisesti urheilulukion. Koska urheilulukioon pääsy on kilpailtua ja edellyttää korkeaa opintomenestystä, tutkittavat nuoret edustivat opinnoissaan peruskoulussa erityisen hyvin menestynyttä urheilijajoukkoa. Identiteetin kehityksen näkökulmasta todellisessa riskiryhmässä ovat ne urheilijat, jotka lopettavat opinnot jo peruskoulun jälkeen tai jättävät lukion kesken. Myös osassa käytettyjä mittareita on puutteensa, jotka on syytä huomioida johtopäätöksiä tehtäessä. Esimerkiksi urheilumenestyksen mittaamiseen käytetty asteikko ei välttämättä kerro menestyksestä tasavertaisesti eri urheilulajeissa. Jat-

kossa olisikin tärkeää tutkia urheilumenestyksen yhteyttä identiteetin kehitykseen erikseen eri urheilulajien edustajilla. Toiseksi vaikka urheilijaidentiteetin voimakkuuden mittana käytetty AIMS on laajalti käytetty ja luotettavaksi todettu menetelmä, opiskelijaidentiteetin mittana käytetty SIMS on toistaiseksi vähemmän tutkittu.

Kyky tasapainoilla urheilijan ja opiskelijan roolien välillä on avainasemassa nuorten opiskelijaurheilijoiden identiteetin rakentamisessa. Urheilun ja opiskelun yhdistäminen asettaa aikataulullisia haasteita, mutta tarjoaa mahdollisuuden onnistumisen kokemuksiin samanaikaisesti useammilla elämän osa-alueilla. Yksilön kehityksen näkökulmasta merkityksellistä on tarjota nuorille urheilijoille sellaista tukea ja puitteet, jotka mahdollistavat kokonaisvaltaisen ja tasapainoisen psykologisen kehityksen. Lisäksi huippu-urheilun kannalta on olennaista, että nuoret urheilijat pystyvät yhdistämään onnistuneesti opinnot ja urheilun, minkä seurauksena on mahdollista jatkaa kilpauraa pidempään. Oikein kohdistettujen interventioiden kannalta on tärkeää ymmärtää yksilön opiskelu- ja urheiluorientaatiota sekä niihin vaikuttavia tekijöitä. Tässä tutkimuksessa havaitut identiteetti-profiilit voivat auttaa tukitoimien suunnittelussa ja niiden kohdentamisessa yksilöiden kannalta oleellisiin teemoihin. Korkeat tavoitteet ja voimakas sitoutuminen sekä urheiluun että opiskeluun voivat näkyä nuorilla uupumuksena. Ajanhallintaan liittyvät taidot, realistiset tavoitteet sekä omien vaatimusten työstäminen voivat auttaa uupumuksen välttämässä. Selkiintymättömän identiteetin ryhmään kuuluvat puolestaan voisivat hyötyä omien tavoitteiden ja arvojen selkeyttämisestä. Yksilöille, joiden identiteetti on urheilijapainotteinen, olisi tärkeää opiskelumotivaatiota ja -kykyä tukevat interventiot. Huippu-urheilun näkökulmasta syytä on kuitenkin myös pohtia erilaisia vaihtoehtoja, joissa urheilijaa tuetaan hänen panostaessaan voimakkaasti huippu-urheiluun, mutta samalla turvataan hänelle edellytykset palata opintojen pariin urheilu-uran jälkeen.

Hyvinvointia tukevan tasapainon saavuttaminen opiskelun ja urheilun välillä ei tapahdu automaattisesti. Yhteiskunnalla on vastuu tarjota sellaiset puitteet, joissa tasapainoinen ja moniulotteinen identiteetin kehitys on mahdollista nuorille, jotka tähtäävät huipulle urheilussa. Erityisesti niille, jotka saavuttavat huipputasoa urheilussa, on tärkeää samanaikaisesti rakentaa identiteettiään myös muilla elämän osa-alueilla, sillä ammattiuran urheilussa päättyy huomattavasti ennen eläkeikää. Tästä syystä urheiluun ja opintoihin liittyvän urakehityksen tasapainottaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on ensiarvoisen tärkeää.

LÄHTEET

- Brewer, B. W., Van Raalte, J. L. & Linder, D. E.** 1993. Athletic identity: Hercules' muscles or Achilles heel? *International Journal of Sport Psychology* 24, 237–25.
- Brown, C., Glatzetter-Fender, C. & Shelton, M.** 2000. Psychosocial identity and career control in college student-athletes. *Journal of Vocational Behavior* 56, 53–62.
- Chen, S., Snyder, S. & Magner, M.** 2010. The effects of sport participation on student-athletes' and non-athlete students' social life and identity. *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics* 3, 176–193.
- Christensen, M. & Sorensen, J.** 2009. Sport or school? Dreams and dilemmas for talented young Danish football players. *European Physical Education Review* 15, 115–133.
- Cosh, S. & Tully, P.** 2014. "All I have to do is pass": A discursive analysis of student athletes' talk about prioritizing sport to the detriment of education to overcome stressors encountered in combining elite sport and tertiary education. *Psychology of Sport and Exercise* 15, 180–189.
- Erikson, E.** 1968. *Identity, youth, and crisis*. New York: W.W. Norton & Company.
- Fadjukoff, P.** 2007. *Identity formation in adulthood*. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Väitöskirja.

- Holopainen, L. & Savolainen, H.** 2005. Itsearvioidun koulutodistuksen keskiarvon validiteetti. Julkaisematon raakadata. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Killeya-Jones, L. A.** 2005. Identity structure, role discrepancy and psychological adjustment in male college student-athletes. *Journal of Sport Behavior* 28, 167–185.
- Klimstra, T. A., Hale III, W. W., Raaijmakers, Q. A., Branje, S. J. & Meeus, W. H.** 2010. Identity formation in adolescence: change or stability? *Journal of Youth and Adolescence* 39, 150–162.
- Koivusalo, L.** 2017. *Urheilija vai opiskelija? Roolien välinen tasapaino ja taustatekijöiden yhteys urheilulukiolaisten identiteettiin*. Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Kroger, J.** 2007. *Identity development: Adolescence through adulthood*, 2nd ed. California: Sage Publication, Thousand Oaks.
- Lally, P. & Kerr, G.** 2005. The career planning, athletic identity, and student role identity of intercollegiate student athletes. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 76, 275–285.
- Lavallee, D. & Robinson, H.** 2007. In pursuit of an identity: A qualitative exploration of retirement from women's artistic gymnastics. *Psychology of Sport and Exercise* 8, 119–141.
- Marcia J. E.** 1980. *Identity in adolescence*. Teoksessa: J. Adelson (toim.) *Hand-*

book of adolescent psychology. New York: Wiley.

Marx, J., Huffmon, S. & Doyle, A. 2008. The student-athlete model and the socialization of intercollegiate athletes. *Athletic Insight* 10, 1–23.

Meeus, W. 2011. The study of adolescent identity formation 2000-2010: A review of longitudinal research. *Journal of Research on Adolescence* 21, 75–94.

Meeus, W., Iedema, J., Helsen, M. & Vollebergh, W. 1999. Patterns of adolescent identity development: Review of literature and longitudinal analysis. *Developmental Review* 19, 419–461.

Miller, P. S. & Kerr, G. A. 2002. The athletic, academic and social experiences of intercollegiate student-athletes. *Journal of Sport Behavior* 25, 346–367.

Miller, P. S. & Kerr, G. A. 2003. The role experimentation of intercollegiate student athletes. *The Sport Psychologist* 17, 196–219.

Murphy, G. M., Petitpas, A. J. & Brewer, B. W. 1996. Identity foreclosure, athletic identity, and career maturity in intercollegiate athletes. *Sport Psychologist* 10, 239–246.

Pop, E. I., Negru-Subtirica, O., Crocetti, E., Opre, A. & Meeus, W. 2016. On the interplay between academic achievement and educational identity: A longitudinal study. *Journal of Adolescence* 47, 135–144.

Pääkaupunkiseudun urheiluakatemia. 2017. Pääkaupunkiseudun urheiluakatemian vuosikirja 2016. [viitattu: 08.5.2017]. Saatavissa: http://urhea-fi-bin.directo.fi/@Bin/5b2dda2103c00cbae576_0ea23157c0e8/1494452290/application/pdf/610053/URHEA_Vuosikertomus2016_Nettiversio.pdf

Ronkainen, N., Kavoura, A. & Ryba, T. V. 2015. A meta-study of athletic identity research in sport psychology: Current status and future directions. *International Review of Sport and Exercise Psychology* 9, 45–64.

Ryba, T. V., Aunola, K., Kalaja, S., Selänne, H., Ronkainen, N. & Nurmi, J. 2016. A new perspective on adolescent athletes' transition into upper secondary school: A longitudinal mixed methods study protocol. *Cogent Psychology* 3: 1142412.

Sharp, E., Coatsworth, J., Darling, N., Cumsille, P. & Ranieri, S. 2007. Gender differences in the self-defining activities and identity experiences of adolescents and emerging adults. *Journal of Adolescence* 30, 251–269.

Simons, H. D., Van Rheenen, D. & Covington, M. V. 1999. Academic motivation and the student athlete. *Journal of College Student Development* 40, 151–162.

Snyder, E. E. & Spreitzer, E. 1992. Social psychological concomitants of adolescents' role identities as scholars and athletes: A longitudinal analysis. *Youth and Society* 23, 507–522.

Stambulova, N., Engström, C., Franck, A., Linnér, L. & Lindahl, K. 2015. Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise* 21, 4–14.

Sturm, J. E., Feltz, D. L. & Gilson, T. A. 2011. A comparison of athlete and student identity for Division I and Division III athletes. *Journal of Sport Behavior* 34, 295–306.

Warriner, K. & Lavalley, D. 2008. The Retirement Experiences of Elite Female Gymnasts: Self Identity and the Physical Self. *Journal of Applied Sport Psychology* 20, 301–317.

Yukhymenko-Lescroart, M. A. 2014. Students and athletes? Development of the Academic and Athletic Identity Scale (AAIS). *Sport, Exercise, and Performance Psychology* 3, 89–101.